

SIZILI ÇAĞRIŞIMLAR

Bazı şehirler, medeniyet ve kültürlerin eksen şehirleridir. İnsani yükselişlerin ve düşüşlerin mihenk taşı konumundadır.

Mardin, işte böyle bir şehirdir¹. Çok konuşulan ancak çok az araştırılan bir şehir.

Tarihsel köken itibarıyla, Mardin, Süryani ismi ile adeta ikiz kardeş gibidir. Süryanicede “**ܡܪܕܘܐ Merdo/Kale, ܡܪܕܝܢ Merdin=kaleler**” anlamına gelmektedir². Çünkü Mardin, dünyanın eski Üniversitelerinden sayılan Nusaybin ve Urfa Süryani Okulları arasında kalan müstahkem bir yerin adıdır.

Mardin, Mezopotamya'nın kadim izlerini taşıyan tarihsel bir mirastır. Tarihi süreç içinde bu mirasın bağrında devamlı heterojen sosyal bir yapı, farklı etnik kökenler, farklı diller, farklı kültürler, farklı ruhani gelenekler hep var olagelmıştır.

Geçmişten günümüze bu mirasa katkı sunan, yan yana duran ve bazen iç içe geçen bütün kültürlerin ve kültür taşıyıcılarının Mardin'e özgü farklı bir okuması, farklı bir sevdası var. Ancak Süryaniler açısından bu okuma, bu sevda daha çok içkindir. Çok farklı tarihsel nüanslara sahiptir.

Mardin'in inişli-çıkışlı tarihi, eski taşların arasına sızan yosunlar gibi, köklerini, dünyaya dağılmış Süryanilerin yüreğine salmaktadır. Çünkü Mardin, Süryani kültürünün ve edebiyatının özgül ağırlığını taşıyan bir yörenin adıdır. Süryanice edebi ve anber kokulu düşünsel çalışmaların tarihsel havzasıdır. Bu havzada yapılan yazınsal (edebi) çalışmalar, evrensel bir üne sahiptir. Bu yönüyle, Süryanilerin ruh ve mana dünyasını sulamaya devam etmektedir.

¹ Mardin ismiyle kastedilen Mardin'e bağlı bütün ilçelerdir. Mardin, bir yörenin, bir coğrafyanın, umuda kapı açan sosyal bir laboratuvarın adıdır. Bir zamanlar, Süryani kültürüne ve edebiyatına can katan bilgeliğin diyarı idi. Bu yönüyle Süryanilerin eskimeyen anayurdudur. Yalnızca doğdukları ve büyüdükleri bir yer değil. Alt-üst oluşlara, göçlere ve zorluklara karşın, dinsel-dilsel-kültürel varlıklarını hala devam ettirmeye çalıştıkları bir yaşam alanıdır.

² Eldeki bütün ansiklopedik mahiyetteki Süryanice sözlükler ve özellikle aşağıda belirtilen kaynaklar, MERDO sözcüğünü kale, müstahkem yer olarak açıklamaktadır. Notar Merdo, Garnizon askeri veya nöbetçisi olarak tanımlanmaktadır.

- Süryanice-Arapça Leksikon, Van Keldani Metropoliti Mor Evgin Manna, Babil Merkez Yayınları, Beyrut, 1970, s. 417
- Süryani Dilinin Hazinesi, Süryanice-Süryanice Sözlük, Urmiye Keldani Metropoliti Mor Tuma Odo, II. Bölüm, İsveç Asuri Federasyonu Baskısı, Stockholm, 1979 s. 72
- Süryanice-Süryanice Sözlük, Lexicon Syriacom, Hasan Bar Bahlul, Paris II S, MDCCCC1, s.1152
- Süryanice-İngilizce Sözlük, A Compendious, Syriac Dictionary J. Payne Smith (Mrs. Margoliouth) Oxford, At The Clarendon Press, 1903, S. 299
- Süryanice-İngilizce, İngilizce-Süryanice Sözlük, Gorgias Concise, Syriac-English, English-Syriac Dictionary, Sebastian P. Brock, George A. Kiraz. Gorgias Press 2015, S. 117

Süryani ruhaniyetinde düşünce (akıl) yasama; kalp yürütme rolündedir. Çünkü kalp, merhamet ve şefkatin organıdır. Büyüttüğü vicdanla, insanı 'Rab ve İnsan sevgisinin' rotasında tutarak ona yükselme merdivenlerini sunar. Onun için Mardin coğrafyasında yetişmiş bir Süryani edip ve düşünür 'ܐܘܘܫܐ ܡܕܝܢܐ ܕܡܪܕܝܢ' tğus huşobayk lvoth **leboğ=düşüncelerini yüreğine yolla'** derken, hayata ruh üfleme için manevi yönden -(her konuda)- yüreğin düşünce ile birleşmesinin zorunluluğuna gönderme yapmaktadır.

Son yüzyılda düşünsel-kültürel donanımlarıyla, Bethnahrin (Mezopotamya)'nın eski çağlarına uzanan Mardin'in Ruhu'nu iyi temsil eden Mardin Metropolitleri Hanna Dölabani (1885-1969), farklı bir okumayla farklı tonlara sahip Mardin'in zengin tarihini ve anlamını şöyle açıklamaktadır:

"Eğer tarihin bir lezzeti varsa, o lezzetin ruhu insanın gözünü ilk defa açtığı yurdunda gördüğü ışığın lezzetidir. Bu lezzet, kiminde yurduna ait olayları anlatmak, kiminde ise, yazmak şeklinde tecelli eder."

Çağdaş bir Süryani yazar³, Süryani kültürünün köklerine doğru çıktığı yolculukta Yukarı Bethnahrin (Mezopotamya) bölgesine gökyüzünden düşen sekiz yıldızın hikâyesine vurgu yaparken, **"Mardin'i güneşin şehri"** olarak nitelendirmektedir.

Ve devamında şöyle yazmaktadır: **"Işık ve zaman bu şehirlerin⁴ üzerinden yavaşça geçti ve onlar tüm ışıltılarıyla, insanlığın yurdunu zenginleştirerek parıldamayı sürdürüyorlar"**.

Bu tarihsel özelliklerin yanısıra, Mardin, Nusaybin Okuluyla⁵ yaptığı felsefi ve bilimsel çalışmalarla litetraürde öncü role sahiptir. Süryanice yazan Süryani düşünürlerin ve edebiyatçıların açılımcı karakteri sayesinde tarihte Bethnahrin (Mezopotamya) bölgesinin sosyo-kültürel yaşamına, Arapça diline, İslam felsefesine, Doğu-Batı kültürüne özgün düşünsel katkılar sunduğu bilinmektedir⁶. Düşünce tarihinde Süryani düşüncesinin önemi, antikitenin İslam dünyasına aktarılmasında oynadığı roldur⁷. Fransız tarihçi ve düşünür

³ İsa Yusuf, Afrem, "Mezopotamya'nın Yıldız Şehirleri", Avesta, I. Baskı, İstanbul, 2011.

⁴ Prof. Dr. Afrem İsa Yusuf 'a göre; Mezopotamyan'ın yıldız şehirleri şunlardır: Urfa, Nusaybin, Diyarbakır, Mardin, Erbil, Kerkük, Süleymaniye, Duhok.

⁵ Nusaybin Okulu, dünyanın kadim üniversitelerinden biri sayılmaktadır. M.Ö ve M.S Yukarı Mezopotamya'nın birçok şehrinde üniversite vardı. Bunların en ünlüleri, Antakya, Urfa (Urho), Kenneşrin ve Nsibin (Nusaybin) akademileridir. Çeşitli dallarda eğitim veren bu üniversitelerde birçok ulustan bilge insan mezun oldu. Eğitimin başlıca dili Süryanice idi. Bunun yanında Yunanca ve İbranice de işlenmekteydi.

⁶ Cemal Yıldırım, Bilim Tarihi, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 1983. s. 71. Ve Medeniyetlerarası Diyalog Uluslararası Sempozyumu, 18-20 Eylül 1998, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları No: 12, s.167-169.

⁷ Doru, M. Nesim, "Süryani Düşüncesinde Metafizik", Divan Kitap, I. Baskı, İstanbul, 2016.

Renan Ernest (1823-1892) “Süryaniler, evrenin amacının düşünceyi geliştirmek olduğunu önceden fark ettiler” diye yazmaktadır⁸.

Bu özgün katkılar açısından bakıldığında Mardin, karakteristik özellikleriyle insanlığa değer katan ve tarihe mal olan değerli şahsiyetlerin doğduğu, yetiştiği bir yerdir. İnsaniyetin sınırlarına eren, coğrafyanın ruh derinliğini yakalayan, manayı kanatlandıran, sosyo-kültürel hayata ışıldılar katan bu aziz şahsiyetler, tarihin keskin virajlarında, ilahi ve insan sevgisinin samimiyetiyle, farklı kültürler ve inançlar arasında “**duvarlar yerine köprüler kuran**” barış elçileri ve mimarları konumundadır. Tarih onlardan övgüyle bahsetmektedir. Tarihin ara sokaklarında sevenlerinin düşüncelerine ve yollarına hala ışık tutmaktadırlar. **Onlar, araç ve amacı birbirine karıştırmadan samimi kabullenmeden gelen değer verme, edep ve adapla başardılar. Onlar, ruhsal bir atılımla her türlü zorluğa göğüs gererek başardılar. Onlar, gücün sevgisiyle değil, sevginin gücüyle başardılar.**

Işık ve irfan merkezleri tarihin hareketli koridorlarında kaybolmuş olsa da, Mardin'in geçmiş yüzyıllarına yapılacak bir yolculuk, bizi eski çağlarda bu merkezlerde yetişmiş belli başlı bazı parlak şahsiyetlerle buluşturacaktır. Kendi dönemlerinde tarihin akışına yön veren ve günümüze kadar belleklerde yaşayan bu aziz şahsiyetlerin başında Nusaybinli Mor Yakup, Mor Afrem, Mor Narsay, Mor Gabriel, Mor Şemun d'Zayte ve Dara Metropoliti Mor İvannis Yuhanun gelmektedir⁹.

Nusaybin'in ilk metropoliti olan Aziz Mor Yakup (308-338) Hıristiyanlık öğretisinin coğrafyada yaygınlaşmasını ve Süryanice'nin gelişmesini sağlayan öncü girişimlere ve rollere sahiptir. O, 325 yılında, 318 Kilise Babasıyla birlikte İznik Konsili'ne katılan bir eğitimci ve düşünürdür. O Nusaybin'in “**atası**” ve “**bağcısı**” unvanına sahiptir. O, Süryanilerin güneşi ismiyle anılan Aziz Mor Afrem'in (306-373) hocasıdır.

Süryani kültürüne, edebiyatına ve sosyal düşüncesine bilgi açısından anıt niteliği taşıyan, muazzam üretkenliği ve büyük katkıları nedeniyle Mor Afrem'e “**Süryanilerin Güneşi**” unvanı verildi. Kendi döneminde edebi alandaki kısırlığı doğurganlığa çeviren Süryani edebiyatının gerçek babası olarak nitelendirilirse, abartı olmayacaktır.

Süryanice ve Yunanca edebi dilini Mor Gabriel Manastırında derinleştiren Menbecli Mor Filiksinos (+ 523), 428'de İstanbul Patrikliğine getirilen Nasturius (380-451)'un dedesi Aday'ın tarihi kökenini bugünkü Dara'ya yakın Atik köyüne dayandırmaktadır. Patrik Nastur'un dedesi Aday buradan Maraş'a göç etmiştir¹⁰.

⁸ Efrem İsa Yusuf, “Mezopotamya'nın Bilim Öncüleri, Süryani Tercüman ve Filozoflar”, Doz Yayıncılık, I. Baskı, İstanbul, 2007. Bknz. Önsöz s. 7-9.

⁹ Mardin yöresinde yetişmiş Süryani dilinin kültürel şahsiyetleri sayıca çoktur. Yayıncıları ışıktan ötürü hepsini saygı ve rahmetle anıyorum. Örneklendirme bakımından burada sadece tanınan ve bilinen bazı şahsiyetlere yer verdim. Bölgesel yaşama büyük katkılar sunan diğer Süryani şahsiyetler, başlı başına bir araştırma konusudur.

¹⁰ Rahip Rogee Yusuf Ağras, Süryanice-Arapça İnançsal Risaleleler, Menbecli Mor Filoksinos, I. Bölüm, Darun-Lübnan Ruhana Aşamalı Matbaası, I. Baskı, 2007. S. 382-384.

Mor Narsay (399-503), tarihi kayıtlara göre “**Doğu Dili**” lakabıyla anılan Nusaybin Okulu’nu kırk yıl yönetti. Süryanice bilimsel dersler verdi. Burada on iki bölüme ayrılan ve yılın günlerinin sayısına denk düşen üç yüz altmış adet şiirsel söylev yazdı. Nakaratlar, ilahiler, on iki heceli dizeler meydan getirdi.

12. Yüzyıla kadar ününü korumayı başaran Nusaybin okulu¹¹, bölgeye ve özellikle Bağdat halifelerine çok sayıda hekim, filozof, sosyolog-yazar kazandırdı. Süryani ve Helenistik kültürünün Doğu’da yayılmasına katkıda bulundu.

Tarihin her döneminde ortak yaşamın esenliği adına “**duvarlar yerine köprüler kuran**” örnek şahsiyetler mevcuttur. Bu örnek şahsiyetlerden biri, Müslüman-Arap yöneticileriyle kurduğu iyi ilişkilerle temayüz eden Aziz Mor Gabriel’dir. Bu ilişkiler sayesinde yörede yaşayan Süryanilerin o dönemi çok fazla zarar görmeden atlattığı olduğu varsayılmaktadır¹².

Turabdin yöresinin büyük azizlerinden biri olan Mor Gabreil, 594’te Midyat’a bağlı Beth Kustan (Alagöz) köyünde doğdu. 634-668 yılları arasında Turabdin metropolitliği yaptı.

Bu bağlamda bir başka örnek şahsiyet, 657’de Midyat Habsus (Merrcimekli) köyünde doğan Mor Şemun d’Zayte’dir. Mor Gabriel Manastırında yetişen bu önemli şahsiyet, 700 yılında Urfa-Harran’a metropolit oldu. Renkli kişiliğiyle Mor Gabriel Manastırının tarihinde çok önemli bir rol oynayan, döneminin parlak simalarından biridir. O, insanlar arasında ayırım yapmayan, toplumsal kesimlerle sıcak ilişki kuran, saygın bir şahsiyettir. O, dönemin Müslüman otoriteleriyle güçlü diyaloglar kuran, Hıristiyanlara kilise, Müslümanlara cami inşa eden örnek bir değerdir. Özellikle Nusaybin’de kendi parasıyla inşa ettiği motifli ve süslü camiye ayrı bir medrese binası ekleyerek burada hizmet sunan müezzin ve hocaların maaşlarını da kendisi ödemekteydi¹³.

Daralı ismiyle bilinen Mor İvannas Yuhanun (+ 860) Deyrulzafaran (Mor Hananyo) Manastırında yetişmiş iyi bir teologdur. Süryani edebiyatına kazandırdığı eserleriyle saygın bir yazar ve değerli bir şahsiyettir.

485’de Menbic’e metropolit olan Mor Filoksinos adı geçen eserde şöyle yazmaktadır: **“Aday isminde Maraşlı bir adam vardı. Dara şehrine yakın Atik köyündendi. Eşinin adı, Malka idi. Bu Aday, ihtilaf sonucu Atik köylüsü hamile bir kadına el kaldırır. Kadını döver. Kadın derhal düşük yapar. Erkek çocuğu ölür. Kendisi de can çekişiyordu. Bu nedenden dolayı (Aday) eşini de yanına alarak köyden kaçtı. Göç etti. Sufaniler bölgesi olan Hatuku yöresine yerleşti. Kısa bir süre orada kaldıktan sonra, Samsat şehrine yerleşti. Orada (yani Samsat’ta) iki erkek çocukları doğar. Birincisine Belşamin, küçüğüne Abişum ismini verirler. Aday ve eşi Samsat’ta vefat edince, oğulları Maraş’a yerleşir. Ve Orada evlenirler. Belşamin’in bir oğlu doğar ve ona Teodoros ismini verir. Abişum’un bir oğlu doğar ona Nastur ismini koyar.”**

¹¹ İsa Yusuf, Afrem, "Mezopotamya'nın Yıldız Şehirleri", Avesta, I. Baskı, s. 53, İstanbul, 2011.

¹² Yakup Bilge, 1600 Yıllık Gelenek Mor Gabriel Manastırı, GDK Yayınları 124, I. Baskı, İstanbul, Haziran 2011, s. 57

¹³ Melfono Zekay Demir, Turabdin’de Bir Süryani Mihalleme Köyü Habsus, s. 123-128, GDK Yayın No: 198, İstanbul, 2013.

1008'de Nusaybin'e metropolit olan meşhur Süryani Vakanüvis Mor Eliyo (975-1046) bu şahsiyetlerden sonra Süryani kültürünün edebi dünyasında önemli bir yer kaplamaktadır¹⁴.

Mardin Metropolit Mor Yuhanun (1087-1165), aslen Urfalıdır. Ancak kırk yıllık hizmet maratonunda Mardin'de çok hoş bir seda bıraktı. Dönemin tüm otoriteleri tarafından onurlandırılan seçkin bir şahsiyet, parlak bir teolog, bir aydınlık meşalesi idi¹⁵. Tarihin takdirle andığı Süryanice dilini ve edebiyatını yaşatma çabaları, günümüzde bu alanda gösterilen girişimlere çok iyi bir örnek teşkil etmektedir. Hizmetlerinden ötürü Mardin merkezde yaşayan Süryanilerin belleğinde büyük onura sahiptir. Günlük konuşmalarda hala anılmaktadır.

Objektif olmak gerekirse, şehrin yöresinde bulunan kırsal bölgelere açıldıkça, filozof ve hukukçu olan Nusaybinli Mor Abdyeşu'u (+ 1318)¹⁶ anmamak haksızlık olacaktır. O Süryani edebiyatının parlak bir simasıdır.

Mardin'in tarihi okullarında, manastır ve kiliselerinde yazılan Süryanice eserlerin ana referans kaynağı, büyük ölçüde ilahi sevginin ahlaki donanımlarına dönüktür. **“İnsan, hak ve hakikate doğrulukla, yaratılanlara da ahlakla davrandığında insan olur”** gerçeğinden hareket eden Süryani yazarlar ve düşünürler, edebi alanda zengin bir miras bırakmıştır. İçsel dünyanın temizliğini dışsal dünyanın temizliğine yeğleyen ruhsal zekaları ve eserleriyle, sosyal düşüncenin gelişimine ön ayak olmuş, asma ve çubuk mantığını kavrayarak ortak yaşama katkı sunmuşlardır.

O yazarların düşünce dünyasına göre, insanlık, soğuk ve karanlık boşluklarda değil, insanın içinden geçen yolun aydınlığındadır. O yolun genişliğindedir. O yolun temizliğindedir.

Bütün bu anlatıların penceresinden bakıldığında; Mardin, okunması gereken bir kitaptır. Mardin, yorumlanması gereken bir hikâyedir. Mardin, söylenmesi gereken bir şiirdir. Mardin, bestelenmesi gereken bir güftedir. Mardin, terennüm edilmesi gereken bir bestedir.

Tek kelimeyle, Mardin, kültürlerin grameridir. Bu gramerin temel kurallarında manevileşme ve medenileşme vardır. Ruh ile beden; özgünlük ve özgürlük arasındaki denge vardır. Çünkü maddiyat, maneviyatın önüne geçerse, sevgide de öncelik canlılardan cansızlara doğru değişirse, yol ve gidişat bozulmaya başlar.

İnsanı insan yapan, ve insanca bir hayat sürdürmesini mümkün kılan gerçek güç, (sevgiden gelen) SAMİMİYETTİR. Ve bunun sorumluluğudur. Samimiyetin farkındalığı ve

¹⁴ Nusaybinli Mor Eliyo, döneminin gözde Süryani yazar ve düşünürlerinden biridir. Günümüzde Doğu Asur Havarisel ismiyle bilinen Doğu Süryani kilisesine mensuptu.

¹⁵ İsa Yusuf, Prof. Dr. Afrem, "Mezopotamya'nın Yıldız Şehirleri", Avesta, I. Baskı, s. 85, İstanbul, 2011.

¹⁶ Mor Abdyeşu Brikha, günümüzde Doğu Asur Havarisel ismiyle bilinen Doğu Süryani kilisesinin bir metropolitiydi. Süryanice eserlerinden ötürü döneminin parlak bir dehası kabul edilmektedir..

sorumluluğuyla atılmayan adım, başarıya götürmeyecektir. Çünkü samimiyet, hayatın ruhudur. Samimiyet, kazanılması gereken büyük bir savaştır. Samimiyet, ahlaki tutarlılığı önceleyen bir davranış tarzıdır. İnsanın, çevresine ve topluma çeki düzen vermeden önce kendine bakmasıdır. Kendi kör alanlarını yoklamasıdır. Kendine çeki düzen vermesi ve bu bilince varmasıdır. İnsan, hayatın dokusunu, kokusunu, görünür- görünmez boyutlarını samimiyetin ruhuyla kavrar. Bu ruhla tadar. Bu ruhu koruyabildiği ölçüde hayata anlam katar. Hayatın anlamını bulur.

Mardin, kendisine hassasiyetle yaklaşanlara, kadim ruhundan büyüleyici ilhamlar üfler. Başka arayışlarda bulunmayan ruhsal dönüşümler yaşatır. Mardin'in ruhu ve tarihsel mekânları, herkese başka şeyler fısıldamaktadır. Bu tarihsel ortamlara sinen ruh, insanın doğasını anlamak isteyenler için çok güzel ipuçları vermektedir.

Mardin'in dünyaya açılan iki penceresi konumunda bulunan Mor Gabriel ve Deyrulzafaran¹⁷ manastırının tarihsel taşları bana çok şey hatırlatıyor, çok şey söylüyor. Ama en çok mağduriyetin içinde debelenen insan onurunun kutsallığını.... ve Mardin'in çok boyutlu ruhuna değer katan Süryani kültürünün savruluşunu haykırıyor...!

Esas olan insan yaşamını ve onurunu korumak ise, büyüme adına mevcut anlamlar içinde **“yeniyi”** bulmak; kendi **“yenisini”** geliştirmek için **“kendi tezini”** yaratabilirse MARDİN, bir ufuk ve bir çıkış noktası olabilir bazı alanlardaki aksaklıklara, tıkanıklıklara...!

Onun için, bütün değerleriyle Mardin, geçmişte olduğu gibi, tekrar özne olabilirse, bölgesel misyonuna güç katacaktır. Kendine özgü değerleriyle demokratik anlayışın ve sosyal gelişimin parametrelerine daha çok katkı sunabilecektir. Bunun da yolu samimi farkındalıktan, kolektif bir vicdandan, kolektif bir bilinçten, kolektif bir akıldan geçmektedir.

“Sevgi ve samimiyet düşüncenin en zor yönüdür” sözü hayatın bütün alanları için geçerlidir. Ancak, yolun koşullarına göre, yeni yöntemlerle bu söz, bir bütün olarak Mardin'i daha çok ışıklandırmalıdır, daha çok aydınlatmalıdır. Mardin'in gerçekliğinde daha çok anlam bulmalıdır.

Süryani kültürünün ve edebiyatının içinde bulunduğu verimsizlik, Süryanilerin genel durumundan bağımsız değildir. Aslında şimdiki zaman, eski dönemlerin, tarihsel değişmelerin ve olayların farklı derecelerdeki devamıdır

¹⁷ Aslında merkezi konumda bulunan bu iki manastırla beraber Mardin'in sınırları içinde, Mardin'in tanınmasına ve yöresel kalkınmaya dolaylı yollardan hizmet eden 8 ayrı aktif manastır bulunmaktadır. Hem ülke turizmine ve hem bölge turizmine katkı sunan bu manastırlar, derin bir dinginlik ve maduniyet içinde yaşam sürmektedir.

Diğer altısı şunlardır: Midyat Mor Hobel ve Mor Abrohom Manastırı, Salah Mor Yakup Manastırı, Hah Meryemana Manastırı, Tur İzlo (İzla Dağı)'da Mor Evgin Manastırı, Mor Malke Manastırı, Mor Yakup d'Kkarno Manastırı.

Mardin yöresinin geçmişinde derin izler bırakan, Süryani kültürüne ve edebiyatına ruh veren, toplumsal barış için köprüler kuran aziz şahsiyetlerin düşüncelerini günümüzün düşüncesiyle sentezlemek, yaşama zenginlik katacaktır. Çünkü manayı kanatlandıran o ariflerin düşünceleri, bizi saklı hazinelerimizin kapağını aralamaya götürecektir.

Bunun için içimizdeki iyiliği terk etmeden, kötülüğü zorlayan şartlara ve olaylara rağmen, hiçbir kötülüğe başvurmadan, vicdanların ve yüreklerin sesi, ses tonlarından daha güçlü olmalıdır....!

Mahatma Gandhi'nin dediği üzere, **“vicdanın sesi bütün kanunların üstündedir.”**

Yusuf Beğtaş